

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Imunita aneb nedotknutelnost

Mnohým z nás se při slově „imunita“ vybaví úsměvná filmová scénka, v níž „pan poslanec Nikodým prchá z vykřičeného domu před policií, kterou varuje, že má imunitu“, načež se dívka lehkých mravů obává, že od pana poslance „něco chytla“ („prý na ni přenesl část poslaneckého mandátu“).

Mnohým z nás se při slově „imunita“ vybaví úsměvná filmová scénka, v níž „pan poslanec Nikodým prchá z vykřičeného domu před policií, kterou varuje, že má imunitu“, načež se dívka lehkých mravů obává, že od pana poslance „něco chytla“ („prý na ni přenesl část poslaneckého mandátu“). Kam ovšem sahá imunita dnes a kam sahala před mnoha lety (snad za dob „pana poslance Nikodýma“), tím se zabýváme v následujícím textu.

Dnes obecný rozsah imunity nalezneme přímo v ústavě. Pro poslance a senátory je stanoven v článku 27, který pro další rozborů ocitujeme: „(1) Poslance ani senátora nelze postihnout pro hlasování v Poslanecké sněmovně nebo Senátu nebo jejich orgánech. (2) Za projevy učiněné v Poslanecké sněmovně nebo Senátu nebo v jejich orgánech nelze poslance nebo senátora trestně stíhat. Poslanec nebo senátor podléhá jen disciplinární pravomoci komory, jejímž je členem. (3) Za přestupky poslanec nebo senátor podléhá jen disciplinární pravomoci komory, jejímž je členem, pokud zákon nestanoví jinak. (4) Poslance ani senátora nelze trestně stíhat bez souhlasu komory, jejímž je členem. Odepře-li komora souhlas, je trestní stíhání navždy vyloučeno. (5) Poslance nebo senátora lze zadržet, jen byl-li dopaden při spáchání trestného činu nebo bezprostředně poté. Příslušný orgán je povinen zadržení ihned oznámit předsedovi komory, jejímž je zadržený členem; nedá-li předseda komory do 24 hodin od zadržení souhlas k odevzdání zadrženého soudu, je příslušný orgán povinen ho propustit. Na své první následující schůzi komora rozhodne o přípustnosti stíhání s konečnou platností.“ O poslanecké a senátorské imunitě hovoří ještě článek 28: „Poslanec i senátor má právo odepřít svědectví o skutečnostech, které se dozvěděl v souvislosti s výkonem svého mandátu, a to i poté, kdy přestal být poslancem nebo senátorem.“ – zde tedy jasně vidíme, že imunita je požívána především ve věcech trestních.

Imunita je tedy jakousi výsadou, privilegiem, které je konzumováno „vyvolenými lidmi“, tedy těmi, kteří ať přímo či nepřímo reprezentují lid nebo vyšší moc. Tak již roku 1912 píše ve své učebnici rakouského práva trestního Dr. Prušák o tom, že „panovník co do všech činů trestních“ požívá imunity – což odůvodňuje odkazem na článek 1 základního státního zákona o moci vládařské, který stanoví panovnickou posvátnost, nedotknutelnost a nezodpovědnost. V dnešní době se o posvátnosti s výjimkou papeže zřejmě nedá již u panovníků hovořit, nicméně „posvátnost“ je přece jen slovo, které se i u prezidenta republiky dá opsat mnoha dalšími výrazy. Naše ústava tak hovoří v článku 65: „Prezidenta republiky nelze zadržet, trestně stíhat, ani stíhat pro přestupek nebo jiný správní delikt. Prezident republiky může být stíhán pro velezradu, a to před Ústavním soudem na základě žaloby Senátu. Trestem může být ztráta prezidentského úřadu a způsobilosti jej znovu nabýt. Trestní stíhání pro trestné činy spáchané po dobu výkonu funkce prezidenta republiky je navždy vyloučeno“ – není to snad téměř „posvátnost“?

Že se od dob c.k. monarchie mnoho nezměnilo, to můžeme srovnat i s dalšími držiteli imunity – roku 1912 „výjimku z působnosti zákonů trestních“, požívají členové říšské rady (dnes ministři s funkcí poslaneckou), členové sněmů zemských (poslanci), členové delegací, členové komise pro kontrolu státního dluhu (říkejme tomu třeba předchůdce Nejvyššího kontrolního úřadu). Poté existují výjimky z důvodu mezinárodního práva – v první řadě „náčelníci cizích států“, tedy zeměpáni, regenti a

prezidenti republik. Dále členové jejich rodin a ostatní osoby, které náčelníka cizího státu do ciziny doprovázejí. Osoby domácí a služebné jen potud, pokud jsou příslušníky stejného státu jako náčelník.

Hovoří-li tehdejší legislativa o velvyslancích, pak jsou to samozřejmě „velvyslanci u dvora“ a členové jejich rodin (ovšem jen ti, co společně s nimi i bydlí), dále členové vyslanectva (počítajíc v to i ostatní technické ataše a členy jejich rodin, personál manipulační a služebnictvo). Osoby domácí a služebné ovšem opět jen potud, pokud jsou příslušníky téhož státu jako vyslanec. Rakousko-uherská monarchie však měla v hodnostech zástupců cizích států „jasno“, a proto imunitu nepožívají konsulové, ani úředníci konsulární, natožpak jejich služebnictvo. Je však pamatováno na nedotknutelnost konsulátního archivu! Při vstupu do EU však připomeňme, že už „trouchlivé mocnářství“ pamatovalo na cizozemské jednatele, kterým přiznávalo plnou imunitu ve věcech trestních, pokud byli na našem území a vykonávali svoji úřední činnost. Pamatovali jsme i na imunitu oddílů cizích vojsk na našem území a cizích lodí státních v tuzemských vodách (samozřejmě, nebyla-li válka, pak by ohledy na cizí vojska na našem území, zvláště ta nepřátelská, byla jaksi projevem „přílišné tolerance“). Nejasně je dnes upraveno postavení svědků předvolaných z ciziny, protože jejich výslechy se obvykle neprovádí na našem území – snad kdyby bylo jasně řečeno, jako tomu bylo v Rakousku-Uhersku, že „z cizozemska předvolaný a dostavivší se svědek požívá trestní imunity vůbec“, snad by i více svědků mělo dobrou vůli dostavit se k našim soudům podat svoji výpověď.

Zvláštní oddíl byl věnován osobám s „výjimkou z důvodu vhodnosti“ – dnes bychom sem zařadili zřejmě „veřejný pořádek“ a mnoho dalšího. Z onoho „dalšího“ vyberme především následující: Jednak to byly „osoby podrobené pravomoci soudů vojenských“ (přiznejme si, že váha vojenského stavu nespočívala jen v krásné uniformě a nablýskané šavli, ale v celkovém společenském uznání, které bychom ve stejné míře dnes jen ztěžka či lépe řečeno zcela marně hledali). Za druhé to byli vězňové v samostatných trestnicích a chovanci v zemských donucovacích pracovnách a polepšovnách co do přečinů a přestupků v trestnicích neb ústavech spáchaných. Ty se řešily (pokud se nejednalo přímo o trestné činy) jako přestupky v rámci disciplinárních komisí daných ústavů etc.

K výše uvedeným poslaneckým (a podobným) „privilegiím“ dodejme, že se vztahovaly na veškeré hlasování a projevy myšlenkové, pokud nejsou činy násilnými! Spadaly sem nejen „řeči a výkřiky“, ale i projevy písemné a symbolické při výkonu úřadu, „byť by i k úřadu poslance nenáležely, neb se nesly k činům, které teprve později, snad i mimo sněmovnu mají býti spáchány“. Tedy sem spadají i soukromé rozhovory poslanců ve sněmovně, pokud souvisí s předmětem jednání. Prušák uvádí, že není důležité, zda se takový „přečin“ stal při jednání celého sněmu nebo jen jeho oddílu, tedy například schůze komisí nebo výborů. Vyloučeny jsou schůze klubovní a poslanecká činnost mimoparlamentní (tedy schůze voličské, kdysi různé „tábory“ a také interview), „leč by šlo o pravdivá sdělení o veřejných jednáních zákonodárných sborů“.

Zvláštní odkaz je dán ještě papeži, který je „dle mezinárodních zvyklostí a dle italského garančního zákona ze dne 13. května 1871 na roveň postaven náčelníkům cizích států. Vedle jiných práv přiznáno mu i ono vyslance vysílati a přijímati. Požívají proto papežští nunciové stejných výhod jako vyslanci jednotlivých států“. Tento garanční zákon nebyl římskou kurií sice přímo uznán, ale je dodnes běžně respektován. Dle tohoto zákona je „osoba papeže posvátná a nedotknutelná“. Podle mezinárodního práva náleží papeži jakožto reprezentantu katolické církve první místo mezi katolickými panovníky „a legátům a nunciům papežským při dvorech dává se přednost před jinými členy sboru diplomatického“.

Katolická církev se tedy snažila podržet si alespoň místo „prvního mezi rovnými“. Že se však v každém ohledu v institutu imunity setkává jistá nadlidskost až posvátnost, která dříve náležela jen „osobám, které sestoupily z nebe“ spolu s pocitem potřeby zachovávat minimální tradice, je jisté. Zda má takový institut místo i v dnešním světě, o tom se dá s úspěchem polemizovat. Cožpak snad

není poslanec či senátor ten, který je volený právě z lidu a po ukončení svého mandátu se nevrací „do lidu“?

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Dvacet let vlastní cestou. Arthur Braun o svobodě, číslech a lidském elementu advokacie](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Tři dekády v advokacii a otevřený pohled na to, co profesi i justici nejvíc škodí](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Vybrané otázky poskytování zdravotních služeb na dálku](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Ombudsman na Maltě – základní parametry a role. A v čem bychom se mohli poučit i my v Česku?](#)
- [DEAL MONITOR](#)